

פרפראות פאר

איך הצליח הגנב בגניבתו

עמוד ד

עמוד א' מפתח נושאים פרשת משפטים שקלים תשפ"א

עמוד ח

מי בעל דברים יגש אלהם מכוון אל אהרן וחור
תמכו בידיו

דם הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים
האלה הוא דם קרבן או מילה

עמוד ט

פרשת שקלים, למה לא חשיב מחצית השקל
בין הדברים שהיו קשין לו למשה

כפרת מעשה העגל אינו ע"י דבר מועט כמטבע,
אלא ע"י האש

עמוד י

היוצר לשקלים מיוסד עה"פ אשכול הכפר
דודי לי בכרמי עין גדי

לדעת רבי אלעזר בן עזריה האמצעי חשוב
כהמטרה עפ"י יסוד המהר"ל

ראבי"ע אומר מזכירין יציאת מצרים בלילות

עמוד יא

ראבי"ע לשיטתו נטה בדבריו בערלה משיטת
כל החכמים

ביאור עטרת חכמים עשרם בתורה או
בכסף לשיטת ראבי"ע

ראבי"ע אומר אם אין קמח אין תורה

ראבי"ע אומר טף למה באין

למה נתן ראבי"ע רשות לתלמידים שאין תוכם
כברם להיכנס לביהמ"ד

עמוד יב

התלמיד שאינו לומד אמצעי לחיזוק לתלמיד
שלומד ע"י המהרש"א

במחלוקת ראבי"ע וחכמים נחלקו הקב"ה
ומשה רבנו

במחלוקת ראבי"ע וחכמים נחלקו מרדכי
הצדיק ואסתר המלכה

עמוד ב

ורצע אדוניו את אזנו ביאור כמין חומר למה
הוא באליה שבאוזן

ביאור פלא לאומרם ז"ל גיהנם פתוחה תחתיו

רק שבתו יתן ורפא ירפא מכוון לחש בראשו
יעסוק בתורה

עמוד ג

כעיני עבדים אל יד אדוניהם ביאור נורא
מהג"ר ישראל סאלאנטר

כי זרחה עליו השמש לפיכך לא הצליח הגנב
בגניבתו

עמוד ד

איך הצליח הגנב בגניבתו

המקבל צדקה מתבייש והמקבל בצדק אינו
מתבייש

לא תשימון עליו נשך בדרך הלצה

עמוד ה

איך ידע רבי יהושע בן חנניה שרבי ישמעאל בן
אלישע יצא מורה הוראה

עמוד ו

מבלי עולם הם אלה המורים הלכה מתוך
המשנה

המורים הלכה מתוך השו"ע הרי הם מבלי
עולם, מהרש"א

האומר שקר בתפילין אינו גוף נקי

עמוד ז

שינוי הלשון בתורה פעם יעור פקחים ופעם
יעור עיני חכמים

את מספר ימיך אמלא איך ביקש דוד המלך
אמות בערב שבת

ורצע אדוניו את אזנו ביאור כמין חומר למה הוא באליה שבאזון

כתיב (שמות כ"א ו') "ורצע אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעולם",

איתא בגמרא (קידושין כ"ב ע"ב) רבן יוחנן בן זכאי היה דורש את המקרא הזה **כמין חומר**, מה נשתנה **אזן** מכל אברים שבגוף, אמר הקדוש ברוך הוא, **אזן ששמעה קולי על הר סיני** בשעה שאמרתי (ויקרא כ"ה נ"ה) "**כי לי בני ישראל עבדים**" ולא עבדים לעבדים, והלך זה וקנה אדון לעצמו **ירצע**, ע"כ,

מבואר, שהאזון שנידונה לענישה, הוא משום שלא קיים את מה שהיה צריך לשמוע, "כי לי בני ישראל עבדים", ולא שמע לקיים הדבר,

המתנה שקיבל האדם ע"י האליה שבאזון

איתא בגמרא (כתובות ה' ע"ב), תנא דבי רבי ישמעאל מפני מה **אזון כולה קשה** והאליה רכה, שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יכוף אליה לתוכה, ע"כ,

מבואר, כי האדם קיבל מתנה, שיוכל לעשות פעולה, שלא ישמע את מה שלא צריך לשמוע,

לפי"ז אפשר לומר, טעם שהעונש על זה שלא שמע את מה שהיה צריך לשמוע, היא דוקא לרצוע את אוזנו ולעשות נקב באותו מקום שקיבל מתנה כדי שיוכל לא לשמוע דבר שאינו הגון,

ונלקחת ממנו אותה המתנה שקיבל, שלא לשמוע את מה שאינו הגון לשמוע,

וע"י החור בתנוך האזון, גם אם יכוף את אלית האזון לתוכה, זה לא יעזור לו שלא לשמוע, עקב החור שנעשה לו באליית האזון,

ולכן רוצעים את האליה, מכיון שלא קיים את מה ששמע באוזנו, לוקחים לו את המתנה שקיבל באליה, ועושים לו חור שגם אם יכוף האליה זה לא יעזור לו שלא ישמע, בגלל החור.

בענין היכן רוצעים את האזון

באליה שבתחתית האזון, או בגובה האזון, עיין קידושין כ"א ע"ב מחלוקת בדבר, יודן ברבי שהיה חכם וחריף אומר באליה, וכמובן שדברינו נאמרו לסברת מי שאומר שעשיית הנקב הוא באליה, ועיין גם במכילתא פרשת משפטים, עמוד ק"א שמביא בעניין, מחלוקת ר' מאיר ור' יהודה.

* * * * *

ביאור פלא לאומרים ז"ל גיהנם פתוחה תחתיו

איתא בגמרא (סנהדרין ז' ע"א), לעולם יראה דיין עצמו כאילו חרב מונחת לו בין ירכותיו, וגיהנם פתוחה לו מתחתיו, ע"כ,

כתב המהר"ם שיף (סנהדרין ז' ע"א), עכשיו שותין יין שרף במקום גיהנם פתוח, ע"כ

ביאור פלא מהבית ישראל

בספר לקוטי אש לחסיד המפורסם רבי אברהם מאוסטרלנקא ז"ל (ח"ב עמ' ק"כ) מביא בשם כ"ק אדמו"ר בעל הבית ישראל מגור זצ"ל ענין נפלא, דהנה אחז"ל (סנהדרין ל"ח א), יין ניתן בעי' אותיות וסוד ניתן בעי' אותיות (סוד בגי' ע). נכנס יין יצא סוד ע"כ.

ובתוספות (סנהדרין ל"ח א ד"ה נכנס יין יצא סוד), ביארו עפ"י דברי חז"ל (ערובין ס"ה א), כל המתיישב בינו יש בו מדעת ע' זקנים, דר"ל שאם הסוד מתגבר על היין ואין האדם מוציא הסוד החוצה אפי' ששתה יין הרי זה מוכיח שיש בו מדעת קונו ע"ש.

וזה הפי' במהר"ם שיף הנ"ל. דע"י ששותים יי"ש ומתיישב האדם בינו, עי"ז יש לו מדעת זקנים, ויכול להוציא הדין לאמיתו, וממילא אינו צריך לפחד מהגיהנום עכ"ד ודפח"ח.

* * * * *

רק שבתו יתן ורפא ירפא מכוון לחש בראשו יעסוק בתורה

כתיב (שמות כ"א י"ט) "רק שבתו יתן ורפא ירפא",

בענין היכן רוצעים את האזון

שיחננו לכפר עלינו, ועי'ז אמר חנני ה' חנני כי
רב שבענו בוז, עכ"ד.

* * * * *

כי זרחה עליו השמש לפיכך לא הצליח הגנב בגניבתו

ביאור נפלא מספר החיים

כתיב (שמות כ"ב א'), אם במחתרת ימצא הגנב
וגו', אם זרחה השמש עליו וגו',

איתא בגמרא, (שבת קנ"ו ע"א) אמרו ליה לבר
ליואי, לא מזל יום (שנולד), גורם, (לכל אדם את
מהלך כל ימי חייו) אלא מזל שעה (שנולד) גורם,

האי מאן דבחמה, (שנולד בשעה של מזל חמה) יהי
גבר זיותרן (שקוף) וכו' **אם גנב לא מצלח**, ע"כ,

כתב רש"י, **מזל שעה** - שבעה מזלות הן
המשמשין את השעות, "חנכ"ל שצ"ם",
ח'מה, ניוגה, כ'וכב, ל'בנה, ש'בתאי, צ'דק,
מ'אדים),

חמה היינו חמה ממש, והוא אחד מן המזלות,
וכן **לבנה**, והשאר הויין כוכבים, עכ"ל רש"י,

בספר החיים מאחי המהר"ל (הוצאת שפתי
צדיקים עמוד קנ"ג), כתב על הא דסמך, (שמות
כ"ב א'), "אם במחתרת ימצא הגנב" וגו',
"לאם זרחה השמש עליו" וגו',

ענין המזלות ולימוד החכמה היא, אינו
בכלל הכישוף. כמו שאמרו רז"ל בפרק מי
שהחשיך האי מאן דאתילד בכוכב פלוני וכו'.

ונראה, שזהו מה שאמר הכתוב **אם זרחה עליו
השמש וגו'**, כלומר, ואם איתרע מזליה,
**שנמצא במחתרת ולא הצליח בגניבתו, משום
שזרחה עליו השמש בעת לידתו**, כלומר,
דאתיילד בכוכב חמה, שאמרו רבותינו ז"ל
שמזלו **שם גנב שאינו מצליח**, כדאמר התם,
עכ"ל ספר החיים,

מבואר, שלידתו במזל חמה גרם לו דלא יצלח
בגניבתו. וזהו "אם במחתרת ימצא", הוא
משום שזרחה עליו השמש.

* * * * *

איתא בגמרא (עירובין דף נד/א) חש בראשו
יעסוק בתורה, חש בגרונו יעסוק בתורה, חש
במעיו יעסוק בתורה, חש בעצמותיו יעסוק
בתורה, חש בכל גופו יעסוק בתורה,

כתיב (תהלים כ"ז ד') "אחת שאלתי מאת ה'
אותה אבקש שבת בבית ה",

יש לכוון "רק שבתו יתן, ורפא ירפא", כלומר,
אם יתן שבתו בבית ה', לתורה, ורפא ירפא.

* * * * *

כעיני עבדים אל יד אדוניהם ביאור נורא מהג"ר ישראל סאלאנטר

כתיב (שמות כ"א כ"ו), "וכי יכה איש את עין
עבדו וגו' לחפשי ישלחנו תחת עינו, ואם שן
עבדו וגו' לחפשי ישלחנו תחת שנו",

כתב בספר פרדס יוסף, (פרשת אחרי מות ויקרא
עמוד ק"ץ ד"ה בתהלים קכ"ג ב'), **כתיב** "הנה
כעיני עבדים אל יד אדוניהם כעיני שפחה אל
יד גברתה **כן עינינו אל ה' אלוקינו עד שיחננו**,
חננו ה' חננו כי רב שבענו בוז"

ביאור נורא בפסוק מהג"ר יי סאלאנטר

אמר הג"ר ישראל סאלאנטר זצ"ל, דוד המלך
מקונן, על בוז וקלון אשר הצדיקים נלכדו
בעון ישראל, ובזה **יכופר עונותיהם** של
ישראל, **ולא ישובו ישראל מעצמם**,

וכמו עבד שיוצא בשן ועין, ובהכות האדון
אותו, יכוין האדון למקום שלא יאונה לו נזק
שעיי"כ יצא לחפשי, ורק יכה על גבו וכדומה,
ורק העבד יכופ עצמו שיכה במקום שינו ועינו,
ועיי זה יוכל ליצא לחפשי, **והפך לו פנים ולא
עורף**,

"**כן עינינו**", **עיני העדה הם הצדיקים**, שהם
לעינים באור התורה, **ובידינו נובילים לטבח
לכפרותינו, ודי בזיון** בהעלות העבד כן על
דעתו, כי מה יתרון לו בחירות, (כלומר בכפרתו)
אם סומא הוא (ללא עיני העדה) וכמת יחשב,

וז"ש **הנה כעיני עבדים**, המושטות אל יד
אדוניהם, (שיכה האדון בעיניו, ויצא לחופשי), **כן
עינינו**, הם הצדיקים, המושטים אל ה' עד

איך הצליח הגנב בגניבתו

איתא בגמרא (שבת דף קנ"ו ע"א), האי מאן דבלבנה וכו', **אם גנב מצלח**, ע"כ,

איתא בגמרא (סנהדרין ק"ט ע"א), אנשי סדום אין להם חלק לעולם הבא וכו',

דרש רבא, מאי דכתיב (איוב כ"ד ט"ז) "חתר בחשך בתים יומם חתמו למו, לא ידעו אור", מלמד, שהיו נותנים עיניהם בבעלי ממון, ומפקידים אצל בעלי הממון **אפרסמון**, ומניחים אותו בבית גנזיהם,

לערב באים ומריחין אותו ככלב, שנאמר (תהלים נ"ט ז') "יהמו ככלב ויסובבו עיר", ובאים וחותרים שם ונוטלין אותו ממון, (רש"י אפרסמון – של הגנבים, הפקידו ביד בעלי ממון, כדי שיהו בעלי ממון מניחין פקדון שלהם בבית גנזיהם עם ממונם, ובלילה מריחין האפרסמון וחותרין שם),

דרש רבי יוסי בציפורי, (בבית מדרשא את הדרשה חתר בחשך בתים, רש"י), אחתרין ההיא ליליא תלת מאה מחתרתא בציפורי, (על ידי ריח אפרסמון, שהיו מריחין ויודעין היכן מניחין ממונם רש"י) אתו וקא מצערי ליה (לרבי יוסי), אמרו ליה יהבית אורחיה לגנבי, (נתת דרך לגנבים)

אפשר לפרש, על דרך שביאר בספר החיים, האי מאן דבחמה אי גנב לא מצלח, שהבאנו לעיל דהא דגנבים הללו הצליחו בגניבתם, משום דחתר בחשך, ולא ידעו אור, כלומר שנולדו בחושך בזמן הלבנה, ולא ידעו אור, שלא נולדו במזל חמה, ולכן הצליחו כאמרז"ל האי מאן דבלבנה אם גנב מצלח.

* * * * *

המקבל צדקה מתבייש והמקבל בצדק אינו מתבייש

כתיב (שמות כ"ב כ"ד), "אם כסף תלוה את עמי את העני עמך"

מבואר, שהעני הלוח מתבייש מהמלוה, והכי איתא בירושלמי (ערלה פ"א, ה"ג) מאן דאכל דלאו דיליה בהית לאיסתכולי ביה,

מבואר, שמי שמקבל דבר שלא מגיע לו יש לו בושת פנים מהנותן, ומי שמקבל דבר שמגיע לו בצדק אינו מתבייש להסתכל בנותן,

על דרך זה יש לבאר הכתובים

כתיב (דניאל פרק ט' ז') "לך ה' הצדקה ולנו בשת הפנים", **יש לפרש הפסוק**, מכיון ואנחנו מקבלים בתורת צדקה שלא מגיע לנו, יש לנו **בושת פנים**,

כתיב (תהלים פרק י"א פסוק ז') "כי צדיק ה' צדקות אהב ישר יחזו פנימו", **יש לפרש הפסוק**, כי צדיק ה' צדקות אהב, פירוש הקב"ה אוהב את מי שמקבל בצדק, כלומר שמגיע לו, לפיכך יחזו פנימו, כלומר, שאין לו להתבייש לראות פניו כביכול, מכיון ומקבל בצדק, ולא בתורת צדקה,

כתיב (תהלים פרק י"ז טו) "אני בצדק אחזה פניך", גם כאן **יש לפרש הפסוק**, אם אני מקבל בצדק ולא בצדקה, אז אחזה פניך ואיני מתבייש,

כתיב (תהלים פרק קכ"א א') "תפלה לעני כי יעטף ולפני ה' ישפך שיחו" "אל תסתר פניך ממני",

לפי"ז פירשנו הפסוק (תהלים ק"ב א'), "תפלה לעני כי יעטף", פירוש, כאשר מתפללים תפלת עני שמקבל את מה שאינו מגיעו, אז הוא מתכסה, מפני שהעני מתבייש להסתכל בפני הנותן, וזהו תפלה לעני כי יעטף",

אך אתה ה', שאתה הנותן, ואינך מתבייש ממני, אתה "אל תסתר פניך ממני"

* * * * *

לא תשימון עליו נשך בדרך הלצה

כתיב (שמות כ"ב כ"ד), "אם כסף תלוה את עמי

את העני עמך לא תהיה לו כנשה לא תשימון עליו נשך", **בדרך הלצה** ניתן לבאר את המילה נשך, מלשון פארביסען (שתרגומו,

כעוס, אכול, ממורמר) וכך ביאורו, אם לא תשים על העני את הכעס והמרמור, רק יהיה בשמחה, ע"י כך תוסר ממנו עניותו, ויהיה עשיר השמח בחלקו,

שלשה דברים השיב התינוק ישמעאל בן אלישע בתשובתו לרבי יהושע בן חנניה, שהם אלה שגרמו למי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים, ובהם רמז ללקיחת שחד,

ראשי התיבות ח'טאנו ד'רכיו ש'מעו

הלא ה' זו ח'טאנו לו,

ולא אבו בד'רכיו הלוך,

ולא ש'מעו בתורתו,

שהם ראשי תיבות שח"ד, ומכיון ורמז לו בתשובתו שלא יקח שח"ד, ידע ריב"ח שיהיה מורה הוראה בישראל, ויהיה זהיר בלקיחת שחד, כדלהלן,

רבי ישמעאל בן אלישע אמר תיפח רוחם של מקבלי שוחד

איתא בגמרא, (כתובות ק"ה ע"ב), ר' ישמעאל בר אלישע אייתי ליה ההוא גברא ראשית הגז, אמר ליה מהיכא את, אמר ליה מדוך פלן (ממקום פלוני),

ומהתם להכא לא הוה כהן למיתבא ליה (ומשם עד כאן לא היה למי לתת את ראשית הגז), אמר ליה, דינא אית לי, ואמינא אגב אורחאי אייתי ליה למר (באתי לדון בדין תורה, ואמרתי כי בדרך אגב אביא אליך את ראשית הגז),

אמר ליה פסילנא לך לדינא, ולא קביל מיניה, אותיב ליה זוגא דרבנן וקדייני ליה, (הושיב זוג דיינים ודנו אותו)

בהדי דקאזיל ואתי, אמר, אי בעי טעיין הכי, ואי בעי טעיין הכי, (ופרש"י, בהדי דאזיל ואתי – כאשר היה הולך ובא ומקשיב לדיון, היה לבו לזכותו של אותו אריס, וכשראה שאין לאריס פתחי זכיות, היה אומר בלבו, הלואי ויטעון כך וכך ויזכה בדין ע"כ),

אמר, תיפח נפשם של מקבלי שוחד, ומה אני שלא נטלתי, ואם נטלתי שלי נטלתי, כך, (מהפך אני לזכותו של אותו אריס), מקבלי שוחד על אחת כמה וכמה, ע"כ,

מכאן ראינו עד כמה היה מאוס בעיני ר' ישמעאל בן אלישע קבלת שחד.

* * * * *

והכי פירושו, לא תשימון, עליו, כלומר, לא תוסיפו על העני, כעס ומרמור, שהוא מלשון נשך, אלא תשימון עליו, שמחה ואמונה, כדי שיצא מעניותו.

* * * * *

איך ידע רבי יהושע בן חנניה שרבי ישמעאל בן אלישע יצא מורה הוראה

איתא בגמרא, (גיטין נ"ח ע"א) תנו רבנן, מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהלך לכרך גדול שברומי, אמרו לו, תינוק אחד יש בבית האסורים, יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו, סדורות לו תלתלים,

הלך ועמד על פתח בית האסורים, אמר, "מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים" (ישעיהו מ"ב כ"ד), ענה אותו תינוק ואמר, "הלא ה' זו חטאנו לו, ולא אבו בדרכיו הלוך, ולא שמעו בתורתו", אמר,

מובטחני בו שמורה הוראה בישראל, העבודה, שאיני זו מכאן עד שאפדנו בכל ממון שפוסקין עליו, אמרו, לא זו משם עד שפדאו בממון הרבה, ולא היו ימים מועטין עד שהורה הוראה בישראל, ומנו רבי ישמעאל בן אלישע,

ויש לשאול, כיצד ידע רבי יהושע בן חנניה, כשהיה רבי ישמעאל בן אלישע תינוק, שיהיה, מורה הוראה בישראל, וכי מפני שידע להשלים את הפסוק, "מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים", ע"י כך ידע שיהיה מורה הוראה,

ביאור נאה, כיצד ידע רבי יהושע בן חנניה מה יהא בסופו של התינוק ישמעאל בן אלישע

כתיב (שמות כ"ג ח'), "ושחד לא תקח כי השחד יעור פקחים ויסלף דברי צדיקים",

רבי ישמעאל בן אלישע, בהיותו בבית האסורים, השיב בתשובתו לרבי יהושע בן חנניה

"הלא ה' זו חטאנו לו, ולא אבו בדרכיו הלוך, ולא שמעו בתורתו",

ובכך רמז לו כי יהיה נזהר מלקיחת שוחד, כפי שיבואר לקמן,

מבלי עולם הם אלה המורים הלכה מתוך המשנה

כתיב (שמות כ"ד י"ב), "ויאמר ידוד אל משה, עלה אלי ההרה והיה שם, ואתנה לך את לחת האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורתם",

כתב רש"י, (שמות כ"ד י"ב), ואתנה לך את לחת האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם - כל שש מאות ושלוש עשרה מצות בכלל עשרת הדברות הן, ורבינו סעדיה פירש באזהרות שיסד, לכל דבור ודבור מצות התלויות בו, ע"כ,

איתא בגמרא, (ברכות ה' ע"א), אמר רבי לוי בר חמא אמר רבי שמעון בן לקיש, מאי דכתיב, (שמות כ"ד י"ב), "ואתנה לך את לחות האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם",

לוחות, אלו עשרת הדברות,

תורה, זה מקרא,

והמצוה, זו משנה,

אשר כתבתי, אלו נביאים וכתובים,

להורותם, זה גמרא,

מלמד שכולם נתנו למשה מסיני, ע"כ,

כתב רש"י, (ברכות ה' ע"א),
מקרא - חומש, שמצוה לקרות בתורה,

משנה - שיתעסקו במשנה,

גמרא - סברת טעמי המשניות שממנו יוצאה הוראה,

אבל המורים הוראה מן המשנה נקראו מבלי העולם,

כדאיתא במסכת סוטה (דף כ"ב ע"א), עכ"ל רש"י,

צריך לבאר ולומר

למה רש"י בחומש אינו מביא את דברי הגמרא בברכות על אותו פסוק,

אלא משום, שרש"י מבאר פשוטו של מקרא, ודברי חז"ל על הפסוק הם דברי דרש, ולכן רש"י אינו מבאר כדרשת חז"ל.

* * * * *

המורים הלכה מתוך השו"ע הרי הם מבלי עולם, מהרש"א

איתא בגמרא, (סוטה כ"ב ע"א), **כתיב** (משלי כ"ד כ"א), "ירא את ה' בני ומלך, ועם שונים אל תתערב", אמר רבי יצחק אלו שונים הלכות,

תנא, התנאים מבלי עולם, מבלי עולם ס"ד,

אמר רבינא שמורין הלכה מתוך משנתן תניא נמי הכי, א"ר יהושע וכי מבלי עולם הן והלא מיישבי עולם הן, שנאמר הליכות עולם לו, אלא שמורין הלכה מתוך משנתן,

כתב המהרש"א (סוטה כ"ב ע"א ד"ה ירא את ה' בני ומלך ועם שונים), שמורין הלכה מתוך משנתן כו'.

וזה לשון המהרש"א, ואמר גם עם שונים, ולא שמשו ת"ח, אל תתערב, שהם ע"ה כדעת אחרים, וכדמסיק שמורין הלכה מתוך משנתן, בלא שימוש ת"ח,

ובדורות הללו,

אותן שמורין הלכה מתוך שו"ע,

והרי הם אין יודעין טעם הענין של כל דבר,

אם לא ידקדקו מתחלה בדבר מתוך התלמוד, שהוא שימוש ת"ח,

וטעות נפל בהוראותם

והרי הן בכלל "מבלי עולם", ויש לגעור בהן,

עכ"ל המהרש"א.

* * * * *

האומר שקר בתפילין אינו גוף נקי

כתיב (שמות כ"ג ז) "מדבר שקר תרחק"

שינוי הלשון בתורה פעם יעור פקחים ופעם יעור עיני חכמים

כתיב (שמות כ"ג ח') "ושחד לא תקח כי השחד יעור פקחים ויסלף דברי צדיקים",

כתיב (דברים ט"ז י"ט), "כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים",

שינוי הלשון, שבמקום אחד אמר **חכמים**, ובמקום אחר הוא אומר **פקחים**,

לומר לך, כי יש שתי סוגי עוורון האחד של **עיני השכל**, וזהו עיני חכמים.

וגם עורון של עיני הגוף וזהו עיני פקחים, ע"ד (שמות ד' י') מי ישום וגוי או פקח,

ביאור דומה מצינו (במהרש"א כתובות ק"ה ע"א ד"ה בא וראה כמה סמיות עיניהן של מקבלי שוחד) שביאר בדומה לביאור הנ"ל.

* * * * *

את מספר ימיך אמלא איך ביקש דוד המלך אמות בערב שבת

כתיב (שמות כ"ג כ"ו) "את מספר ימיך אמלא", **איתא בגמרא**, (סוטה י"ג ע"ב) ללמדך שהקדוש ברוך הוא משלים שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחדש לחדש,

איתא בגמרא (שבת ל"ג ע"א) מאי **דכתיב** (תהלים ל"ט ה') "הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא אדעה מה חדל אני",

אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם,

הודיעני ה' קצי, אמר לו, גזרה היא מלפני שאין מודיעין קצו של בשר ודם.

ומדת ימי מה היא, גזרה היא מלפני שאין מודיעין מדת ימיו של אדם.

ואדעה מה חדל אני, אמר לו, בשבת תמות. - אמות באחד בשבת, אמר לו, כבר הגיע מלכות שלמה בנך, ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא. -

איתא בגמרא (שבת מ"ט ע"א), אמר רבי ינאי, **תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים**,

ואמאי קרי ליה בעל כנפים, שפעם אחת גזרה מלכות רומי הרשעה גזירה על ישראל, שכל המניח תפילין ינקרו את מוחו. (בגמרא שבת ק"ל ע"א. הגירסא שכל המניח תפילין על ראשו - יקרו את מוחו),

והיה אלישע מניחם ויוצא לשוק. ראהו קסדור אחד - רץ מפניו, ורץ אחריו.

וכיון שהגיע אצלו נטלן מראשו ואחזן בידו, אמר לו: מה זה בידך? אמר לו: כנפי יונה. פשט את ידו ונמצאו כנפי יונה.

לפיכך קורין אותו **אלישע בעל כנפים**. ומאי שנא כנפי יונה משאר עופות? - משום דאמתיל כנסת ישראל ליונה, שנאמר כנפי יונה נחפה בכסף וגוי מה יונה כנפיה מגינות עליה - **אף ישראל מצות מגינות עליהן, ע"כ**

ביאור נפלא מהחת"ס סופר

כתב החת"ס סופר (שבת ק"ל ע"א ד"ה תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים), **צ"ע**, דמני"ל דה"ל גוף נקי לאלישע, דלמא תפילין אין צריכין גוף נקי, ולאלישע נמי לא ה"ל גוף נקי, ואפ"ה נעשה לו נס,

וי"ל, דצ"ע על אלישע שנטל תפיליו מראשו, הא חזינן דעדיין הי' בסכנה וצריך לנס. אי"כ טוב יותר להניחם על ראשו דמצוה בעידנא דעסיק בה מגינא ומצלה משא"כ כשנטלם מראשו דהוה לא עסיק בה ולא מגינא,

אע"כ משום דהי' רוצה לכזב ולומר שהם כנפי יונה, ולא רצה להוציא שקר מפיו בעוד שהתפלל בראשו שצריכין גוף נקי, ובכלל זה **שלא ישקר וכזב**, וכמ"ש רמב"ם וב"י,

ומשו"ה סיכן עצמו והסירם מראשו, אף על גב דהשתא הי' רחוק מההצלה כיון דהוה בעידנא דלא עסיק בה,

מ"מ נוח לו לסכן עצמו, ממה שלא יהי' גופו נקי בדברי שקר בהיות תפילין על ראשו, עכ"ל החת"ס

* * * * *

כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק, וידי משה כבדים ויקחו **אבן** וישימו תחתיו וישב עליה, **ואהרן וחור** תמכו בידי מזה אחד ומזה אחד ויהי ידיו אמונה עד בא השמש",

איתא בגמרא (סוכה דף נב עמוד א) שבעה שמות יש לו ליצר הרע. יחזקאל קראו **אבן**, **שנאמר** (יחזקאל ל"ו כ"ז) "והסרתי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר",

מבואר, כי הוא היצר הרע הוא הבעל דבר, עוד מבואר, כי אהרון וחור הם שהיו במלחמת עמלק כאשר שמו **אבן** תחתיו,

לפי"ז יש לפרש כפ"פ, שכאשר רוצים לבטל את כח האבן שהוא היצר הרע, יש לעשות זאת ע"י מי שיודע כיצד להכניעו, והם אהרון וחור, שהיו שם, ועל זה כתיב, מי בעל דברים, כלומר, שיש לו עסק עם הבעל דבר, ומבקש למחותו, יגש אליהם כלומר לאהרון וחור שיודעים כיצד לבטלו.

* * * * *

דם הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים האלה הוא דם קרבן או מילה

איתא בגמרא (ירושלמי נדרים י"ב ע"ב, פרק ג' הלכה ט'), נדרים דף לא עמוד ב בגרסת העין יעקב, בתלמוד שלנו ליכא, רבי אומר, גדולה היא מילה, שהיא שקולה כנגד כל המצות שבתורה, **שנאמר**, (שמות פרשת משפטים כ"ד ח') "הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים האלה"

ביאור הכתוב, לבאר כיצד דם הברית מכוון אל המילה, כאשר הכתוב בתורה מדבר על דם הקרבן, יש ביאור אחר ביאור במפרשים הבבלי והירושלמי, ועיין עליהם,

ביאור הכתוב בפירוש הרי"ף שבעין יעקב

וכ"כ, גדולה מילה ששקולה ככל המצות שנאמר "הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם" **ורש"י** ז"ל פ"י וכתוב במילה ואתנה בריתי וגו' **ופי' הרי"ן** ואע"ג דהאי דם לאו דם מילה היא אלא קרבן מ"מ כיון דבתורה כולה כתיב ברית ובמילה נמי כתיב ברית ששקולה כנגד כל המצות, וכפי הנראה בכוננת הרי"ן הוא שדם הברית הוא על הקרבן שנזרק על ברית

אמות בערב שבת, אמר לו, "כי טוב יום בחצריך מאלף" (תהלים פ"ד י"א), טוב לי יום אחד שאתה יושב ועוסק בתורה מאלף עולות שעתיד שלמה בנך להקריב לפני על גבי המזבח. ע"כ,

וקשה, איך אמר דוד, **אמות בערב שבת**, הלא כבר אמר לו הקב"ה כי אין מלכות נוגעת בחברתה, ובערב שבת היה שייך המלכות לדוד, ואיך תחול המלכות על שלמה,

ועוד כשאמר דוד אמות בערב שבת, היה לו להקב"ה להשיבו, כי אין מלכות וכו',

ותירצו, (ש.ב.בר"מ י.א.ל. בר"ד) אה"נ היה יכול הקב"ה להשיבו כי אין מלכות שלמה יכולה לחול בערב שבת, משום שאין מלכות נוגעת בחברתה, אך ביקש הקב"ה להשיבו מאי דעדיף מיניה, **עד כמה חשוב בעיני הקב"ה כל רגע של לימוד התורה**, ודפח"ח,

שוב מצאתי שקושיה זו נשארה בצ"ע בשפת אמת

שפת אמת (שבת ל' ע"א ד"ה בגמרא אמות בע"ש) **לכאורה קשה** דגם כאן שייך הטעם דאין מלכות נוגעת בחברתה כו' ואין לתרץ שדוד היה מוחל על מלכותו, דהרי גם אם הי' מת בא' בשבת בטח הי' שלמה מוחל על המלכות ומ"מ לא אהני ל"י וע"כ דשייך גם בכה"ג מלך שמחל ע"כ אין כבודו מחול, **עכ"ל השפ"א**.

ואולי יש לחלק, שמלכות שלמה היה בתחילת מלכותו ויתר קשה המחילה, כדן היורש את אביו אומר הטוב והמטיב, אבל מלכות דוד היה בסופו, ולכן אפשר שיהיה מחילה.

* * * * *

מי בעל דברים יגש אלהם מכוון אל אהרן וחור תמכו בידין

כתיב (שמות כ"ד י"ד) ואל הזקנים אמר שבו לנו בזה עד אשר נשוב אליכם והנה אהרן וחור עמכם מי בעל דברים יגש אלהם,

כתיב (שמות י"ז ט) "וויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק מחר אנכי נצב על ראש הגבעה ומטה האלהים בידי, ויעש יהושע כאשר אמר לו משה להלחם בעמלק ומשה אהרן וחור עלו ראש הגבעה, והיה

למה לא חשיב מחצית השקל בין הדברים שהיו קשין לו למשה

שיטת התוס' בביאור הדבר

כתיב (שמות ל' י"ג) "זה יתנו כל העבר על הפקדים מחצית השקל בשקל הקדש",

איתא בגמרא (מנחות כ"ט ע"א) תנא דבי רבי ישמעאל שלשה דברים היו קשין לו למשה עד שהראה לו הקב"ה באצבעו, ואלו הן מנורה וראש חדש ושרצים, מנורה דכתיב וזה מעשה המנורה, ראש חודש דכתיב החודש הזה לכם ראש חדשים, שרצים דכתיב וזה לכם הטמא, ע"כ,

והקשו התוספות (מנחות כ"ט ע"א) **ויש לתמוה**, דלא חשיב מחצית השקל, דכתיב זה יתנו ואמרינן (שקלים דף ג' ומ"ר) **כמין מטבע של אש הראהו למשה**,

ויש לומר, דלא שייך במחצית השקל, **נתקשה**, אלא משום דלא הוה ידע בשום ענין, אם לא היה מראהו. ע"כ, **ביאור הדבר**, דלפיכך לא היה יודע משה רבינו, בשום ענין אם לא היה מראהו, משום שלא היה מטבע כזה בנמצא, כי אם היה מטבע כזה בנמצא, מה קושי יש לדעת איזה מטבע יש ליקח למחצית השקל.

* * * * *

כפרת מעשה העגל אינו ע"י דבר מועט כמטבע, אלא ע"י האש

שיטת השיטה מקובצת בקושיית התוס'

בשיטה מקובצת, (על הגליון מנחות כ"ט ע"א), **מתרץ את קושיית התוס'**, למה לא חשיב

מחצית השקל בין אלו הדברים שנתקשה בהם משה, ומבאר, משום דמה שנתקשה משה במחצית השקל, לא, שלא היה יודע איזה מטבע יש ליקח למחצית השקל, אלא נתקשה להבין, **איך דבר מועט כזה כמו מטבט, יכפר על מעשה העגל**, ע"כ דברי בעל השיטה מקובצת,

ויש לבאר, דלפיכך הראהו הקב"ה מטבע של אש, כלומר, אין כפרת מעשה העגל תבוא ע"י

התורה אלא שלמד גם למילה שנקראת ברית ששקולה ככל המצות,

ועדיין אינו מתיישב לי, וכתב הרי"ף, ונלע"ד דהכי דריש לה שבני ישראל קבלו עליהם התורה ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע,

ומשמחתו של משה, שלח נערי בני ישראל ויזבחו עולות ושלמים, ויזרוק חצי הדם על המזבח, וחצי הדם זרק על העם, **לרמוז להם שכבר יש בידם דם המילה ששקולה ככל המצות**, ובוודאי יקיימו כל אשר דבר ה', כי לאו קדמותהון הוא, וזהו ויאמר הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם שדם זה שזרק עליהם הוא לרמוז דם הברית אשר כרת ה' עמם **כדכתיב** (נחמיה ט) "וכרות עמו הברית"

מילה עולה על כל המצוות

ודם המילה היא על הדברים האלה שהם מנין המצוות היא **עולה על כולם** לפי שכל אחד מהמצוות היא מצוה פרטית והמילה שקולה ככל המצוות

ועוד ירמוז שהמילה עולה על כל דברי התורה לפי שהתורה היא עולה **תרי"א** מצות, והברית היא **תרי"ב**, היא על כל הדברים למעלה מהם והכונה לומר להם שכבר הם מוחזקים בקבלת התורה והמצוות כיון שיש בהם דם הברית אשר כרת ה' על כל הדברים האלה שהיא שקולה ככולם,

ועוד ירמוז שלא קבלו ישראל אלקותו של הקב"ה אלא מתוך המילה שכן דרשו רז"ל אם מקבלים המילה הם מקבלים אותי לאלוק, וכוונתם לדרוש סמיכות הכתובים ונתתי לזרעך אחריו את הארץ והייתי להם לאלקים ואתה את בריתי תשמור, והם דרשו על מנת ואתה את בריתי תשמור וא"כ ישראל שבאו לקבל אלהותו ית' בדבור הראשון שאמר אנכי ה' אלהיך אמר להם הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם ר"ל הנה דם הברית הוא עמכם שאתם נמולים והמילה היא על כל הדברים שכיון שקבלתם המילה הקב"ה הוא לכם לאלוה ואתם מקבלים אלקותו, עכ"ד הרי"ף.

* * * * *

פרשת שקלים

ואפשר להוסיף, שכינוי הקב"ה בשם דודי מוכיח על האהבה בין השי"ת לישראל, עפ"י הפסוק, אם תמצאו את דודי מה תגידו לו, שחולת אהבה אני.

* * * * *

לדעת רבי אלעזר בן עזריה האמצעי חשוב כהמטרה עפ"י יסוד המהר"ל

ראב"ע אומר מזכירין יציאת מצרים בלילות

איתא בגמרא (ברכות י"ב ע"ב), חכמים אומרים מזכירין יציאת מצרים בימים, ר' אלעזר בן עזריה אומר מזכירין יציאת מצרים גם בלילות.

הסברא שבה חולקים ראב"ע וחכמים יסודו של המהר"ל

המהר"ל, בגבורות ה' (פרק נ"ג, באמצע ד"ה עד שדרשה בן זומא) מסביר הסברא במה חולקים חכמים וראב"ע, ואלו דברי המהר"ל,

ויראה דבסברא פליגי, כי כאשר ראינו בגאולת יציאת מצרים שהיה בלילה, וביום,

בלילה, שבו הכה הקדוש ברוך הוא בכורי מצרים, ואמר להם פרעה לצאת, וכאן היה התחלת היציאה, וזה היה האמצעי להגיע אל הגאולה, וביום היתה לגמרי, שהרי ביום היו יוצאים ולא בלילה,

ולפיכך סבר רבי אלעזר, כי יש להזכיר יציאת מצרים בלילה, מצד עצם המכה שבאה בלילה דוקא וזה היה האמצעי, וגם ביום שהיציאה היתה ביום, וזו היתה המטרה, ולכך ראוי להזכיר גם ביום וגם בלילה,

אמנם חכמים סבירי להו, אף על גב שהמכה היתה בלילה, יש להזכיר ביום דוקא כי זה עיקר הגאולה שהיה ביום, ומחמת זאת הגאולה שיצאו ביום היתה המכה בלילה, והמכה היתה רק האמצעי להגיע לגאולה, אם כן נמשך הכל אל היציאה ביום. עכ"ד המהר"ל,

מבואר בדברי המהר"ל, כי חכמים אומרים

מטבע של מחצית השקל, אלא ע"י ההתלהבות של אש הקדושה, לחזור בתשובה אליו יתברך, וזהו מטבע של אש, הראה לו הקב"ה. וזהו עניין מחצית השקל. שלא המטבע מכפר, אלא ההתלהבות אליו ית' הוא זה שמכפר.

* * * * *

היוצר לשקלים מיוסד עה"פ אשכול הכפר דודי לי בכרמי עין גדי

כתיב (שיר השירים א' י"ד), אשכול הכפר דודי לי בכרמי עין גדי, וברש"י אשכול הכופר - יש בושם ששמו כופר כמו כפרים עם נרדים (שיר השירים ד') ועשוי כעין אשכולות,

בכרמי עין גדי - שם מקום ושם הוא מצוי,

וראיתי באגדה שאותן כרמים עושין פירות ארבעה או חמשה פעמים בשנה ודוגמא היא לכמה כפרות ומחילות שמחל להן הקדוש ברוך הוא על כמה נסיונות שנסוהו במדבר, עכ"ל רש"י,

ר"א הקליר ייסד את הפיוט לפרשת שקלים על הפסוק הנ"ל,

יש לתת טעם נאה, למה ייסד ר"א הקליר את הפיוט לפרשת שקלים על הפסוק הנ"ל,

מבואר, שחודש אלול מרומז בר"ת בפסוק אני לדודי, ודודי לי, כמו שכתב הבני יששכר (בני יששכר חודש אלול מאמר א' אות י"ד), אמרו דורשי רשומות איני ל'דודי ו'דודי ל'י (שיר השירים ו ג) ראשי תיבות אלוי"ל (לקו"ת פ' משפטים), שאז השי"ת פותח יד לקבלינו בתשובה, ע"כ,

מבואר, כי בחודש אלול, שעושים תשובה מיראה, אז אנחנו צריכים להתקרב להשי"ת, והשי"ת מתקרב אלינו, וזה הרמז מהפסוק אני לדודי, ודודי לי,

משא"כ בחודש אדר כאשר הרצון להתקרב אליו בא מאהבה אליו, ואז הקב"ה מתקרב אלינו מעצמו, לכן מרמז הקליר בחודש אדר מהפסוק אשכול הכופר, "דודי לי", ללא הקדם של "אני לדודי", כמו שאומר הפסוק, אשכול הכפר "דודי לי", בכרמי עין גדי, גם כשאין "אני לדודי",

ובגמרא מפרש רש"י הפסוק כי הכונה עשירות
בכסף,

יש לבאר עפ"י דרכו של ראב"ע עצמו,

דעתו של רבי אלעזר בן עזריה, שהאמצעי
המביא למטרה חשוב לא פחות מהמטרה
עצמה, בניגוד לדעת חכמים, כפי שיבואר
להלן,

איתא (אבות פרק ג יז) רבי אלעזר בן עזריה
אומר אם אין קמח אין תורה, ומכיוון והקמח
הוא אמצעי לתורה, לזה כיוון רש"י לפרש
שניהם, כי עשירות בכסף הביא לראב"ע
עשירות בחכמה.

* * * * *

ראב"ע אומר אם אין קמח אין תורה

איתא במשנה (מסכת אבות פרק ג י"ז), רבי
אלעזר בן עזריה אומר "אם אין קמח אין
תורה אם אין תורה אין קמח", והרי ברור כי
המטרה היא התורה, והקמח הוא האמצעי,
ובכל זאת יש להחשיב גם הקמח שהוא
האמצעי להגיע לתורה.

ראב"ע אומר טף למה באין

איתא בגמרא (חגיגה דף ג' ע"א), שבת של מי
היתה, שבת של רבי אלעזר בן עזריה היתה
וכו', "הקהל את העם האנשים והנשים והטף"
אם אנשים באים ללמוד, נשים באות לשמוע,
טף למה באין? כדי ליתן שכר למביאייהן. והרי
ברור כי מביאי הטף הם רק אמצעי לקירוב
הטף לתורה, ובכל זאת יש ליתן שכר
למביאייהם. לפי שהם האמצעי. ויש לאמצעי
חשיבות לא פחות מהמטרה, לראב"ע.

* * * * *

למה נתן ראב"ע רשות לתלמידים שאין תוכם כברם להיכנס לביהמ"ד

איתא בגמרא, (ברכות כ"ח ע"א), תנא, אותו
היום שנתמנה רבי אלעזר בן עזריה לנשיאות,
סלקוהו לשומר הפתח ונתנה להם רשות

לתלמידים ליכנס שהיה רבן גמליאל מכריז
ואומר כל תלמיד שאין תוכו כברו לא יכנס
לבית המדרש ההוא יומא אתוספו כמה
ספסלי, ע"כ,

שיש לקיים המטרה, וראב"ע סבר שיש לקיים
גם האמצעי.

* * * * *

ראב"ע לשיטתו נטה בדבריו בערלה משיטת כל החכמים

איתא בגמרא (נדרים דף לא עמוד ב) מתני'. קונם
שאני נהנה לערלים וכו',

רבי אלעזר בן עזריה אומר: מאוסה היא
הערלה - שנתגנו בה רשעים, שנא' (ירמיהו ט'
כ"ה) "כי כל הגוים ערלים".

ראוי שנקשה בדברי רבי אלעזר בן עזריה
שאומר מאוסה היא הערלה, ונטה בדבריו
אלה משיטת כל החכמים הבאים אחריו אשר
דרכם יראה טוב וישר בדרך צדק אמיתי,
שכולם דרשו כמה גדולה המילה, (דרש משה
מובא בחידושי הגאונים בעין יעקב ביאור באריכות)

יש לבאר, דראב"י שסובר שהאמצעי חשוב לא
פחות מהמטרה, לפי"ז יש לומר, מכיוון
והערלה היא אמצעי להגיע למילה שהיא
המטרה, לפיכך התייחס ראב"ע אל הערלה,
ואמר מאוסה היא הערלה.

* * * * *

ביאור עטרת חכמים עשרם בתורה או בכסף לשיטת ראב"ע

איתא בגמרא (סוטה מ"ט ע"ב) משמת רבי
אלעזר בן עזריה - בטלו עטרות חכמה,
שעטרת חכמים עשרם (משלי י"ד כ"ד). ע"כ,

פירש רש"י (סוטה מ"ט ע"ב) רבי אלעזר בן
עזריה - עשיר הוא כדאמר"י (שבת דף נד':)
תריסר אלפי עגלי הוה מעשר מעדריה כל
שתא.

כתיב (משלי פרק יד פסוק כד) "עטרת חכמים
עשרם אולת כסילים אולת",

פירש רש"י (משלי פרק יד פסוק כד) עטרת
חכמים עשרם - שהם עשירים בתורה,
יש לדייק, במה שפירש רש"י בפסוק במשלי,
כי עטרת חכמים עשרם הכונה עשיר בתורה,

נראה לומר כי מחלוקתו של מרע"ה עם הקב"ה היתה בסברת המהר"ל לגבי מחלוקת חכמים וראב"ע, ומכיון ותורה לא בשמים נפסק כראב"ע

* * * * *

במחלוקת ראב"ע וחכמים נחלקו מרדכי הצדיק ואסתר המלכה

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק נ'), ותאמר אסתר להשיב אל מרדכי, אמרה לו, לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים לילה ויום, ואלו הן י"ג בניסן, י"ד בניסן, ט"ו בניסן,

אמר לה מרדכי, והלא יום שלישי הוא יום ראשון של פסח, אמרה לו זקן שבישראל, ואם אין ישראל לעשות הפסח, למי הוא פסח, ושמע מרדכי את דבריה והודה לה מרדכי ועשה לה כל אשר צותהו, שני ויעבור מרדכי ויעש ככל אשר צותה עליו אסתר, מה הוא לשון ויעבור מרדכי, מלמד, שעבר יום ראשון של פסח בלא אכילה ושתייה, ע"כ,

י"ל שמרדכי סבר כחכמים ואסתר סברא כראב"ע

יש לבאר במה נחלקו מרדכי ואסתר, מרדכי סבר, כמו חכמים, מכיוון ועיקר המטרה לקיים תורה ומצוות, לכן אמר כי לצום בליל פסח זהו עובר על דת, כי זהו עיקר המטרה,

ואסתר סברה כמו ראב"ע, מכיוון והצומות וזעקתם הם אמצעי להגיע אל המטרה של קיום תורה ומצוות, לכן יש לקיים האמצעי, ושמע מרדכי את דבריה והודה לה, מכיוון וכבר נפסקה הלכה כראב"ע, ובזה מובנים היטיב דברי אסתר שאמרה לו, זקן שבישראל ואתה ראש לסנהדרין ואתה אומר דבר זה, ואם אין ישראל לעשות הפסח, למי הוא פסח, וברד"ל שם אות ס"ב כתב, ואם אין ישראל למי הפסח,

* * * * *

להערות הארות ולקבלת העלון ניתן לפנות אל

"מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק

פקס 03-6161777 נייד 0527-616166

מייל y0527616166@gmail.com

איתא בגמרא, (בבא בתרא כ"א ע"א) וא"ל רב לרב שמואל בר שילת כי מחית לינוקא לא תימחי אלא בערקתא דמסנא (ברצועות של

מנעלים, כלומר מכה קלה שלא יוזק, רש"י) דקארי קארי דלא קארי ליהוי צוותא לחבריה, פירש רש"י, אינך זקוק לייסרו יותר מדאי ולא לסלקו מלפניך, גם אם אינו לומד, אלא ישב עם האחרים בצוותא, וסופו לתת לב,

* * * * *

התלמיד שאינו לומד אמצעי לחיזוק לתלמיד שלומד ע"ד המהרש"א

כתב המהרש"א, ד"ה ליהוי צוותא לחבריה, פרש"י אינך זקוק לייסרו, אלא ישב עם אחרים וסופו לתת לב עכ"ל. ולישנא לא משמע הכי, אלא, ההוא דלא קרי, יהיה צוותא לחבריה דקרי,

שיותר יתן ההוא דקרי לבו ע"י צוותא, ואם לא יהיה ההוא דלא קרי עמו שם, ישים גם ההוא דקרי ללבו, להיות הולך ובטל כמו חבריו, עכ"ל המהרש"א,

מבואר, דשהייתו של התלמיד שאינו הגון בביהמ"ד, הוא גורם אמצעי, דההוא דקרי, יותר יתן את לבו, לדברי המהרש"א,

לפי"ז מובן כמין חומר, למה רצה ראב"ע שיסתלק השומר, ויכנסו לביהמ"ד גם תלמיד שאין תוכו כבד, ואינו הגון, כדי שעל ידיו יבוא התלמיד הגון לתת לבו יותר, וזה לשיטתו של ראב"ע דסובר שיש להחשיב האמצעי כמו המטרה, א"כ יש לתת רשות גם לתלמיד שאין תוכו כבד ליכנס לביהמ"ד, משום שהוא אמצעי לתלמיד שתוכו כבד.

* * * * *

במחלוקת ראב"ע וחכמים נחלקו הקב"ה ומשה רבנו

איתא מדרש, (רבה במדבר פרשה כב פסקה ב) "לתת נקמת ה' במדין" הקב"ה אמר נקמת בני ישראל ומשה אמר "נקמת ה' במדין" אמר הקב"ה להם אינו אלא דיקו (משפט) שלכם שגרמו לי להזיק אתכם אמר משה רבון העולמים אם היינו ערלים או עובדי עבודת כוכבים או כופרי מצות לא היו שונאין אותנו ואינן רודפין אחרינו אלא בשביל תורה ומצות שנתת לנו הלכך הנקמה שלך לתת נקמת ה' במדין, מבואר, שהאמצעי לשנאה היא התורה שנתת, והמטרה היא בני ישראל,